

به‌لگه‌نامه‌ی وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی وولاتان

له به‌شه‌کانی پێشووی ئهم زنجیره ووتاره‌دا، چهند جارێک باسی به‌لگه‌نامه‌کانی وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی بریتانیا، رووسیا و ئهمریکا و ته‌نانه‌ت تورکیا هاتوته پێشی (بروانه به‌شی 2، 20، 142 و 246).

ئوه‌ی راستی بێت چاره‌نووسی خه‌باتی نه‌ته‌وايه‌تی گه‌لێ کورد به‌ قایمی به‌ستره‌وه‌ته‌وه به‌ سیاسه‌تی وولاتانی ده‌ورو به‌ری کوردستان به‌تایبه‌ت هه‌ی ئه‌و وولاتانه‌ی واکوردستانیان به‌سه‌ردا دابه‌ش کراوه. به‌لام له‌به‌ر خه‌سه‌ته‌ی دیکتاتۆری و نه‌هێنی کاری ئه‌و وولاتانه، وه‌ده‌ست خه‌ستی هه‌وآل لێیان گه‌لێک ئه‌سته‌م و ته‌نانه‌ت نه‌گونج‌اوه، جا چ ئێران بێت، چ تورکیا و چ سووریا.

وولاته‌ رۆژناواییه‌کانیش له‌ سیاسه‌تی کوردستاندا ده‌وری گرنگیان بینیوه و له‌هه‌ندیک پرگه‌دا وه‌ک سه‌رده‌می شیخ مه‌حموودی نه‌مر و کۆماری کوردستان و دامه‌زرانی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان له‌ باشوور، پریارده‌ری سه‌ره‌کی بوون. هه‌ر بۆیه‌ش پشکنینی ئارشیو و تومارمکانی ئه‌وان خاوه‌نی گرنگیه‌تی تایبه‌ته و هه‌روه‌ها تارا ده‌یه‌ک گونج‌اویشه.

ئوه‌نده‌ی من بزانه‌م هه‌ر دوو وولاتی بریتانیا و ئهمریکا دوای ماوه‌یه‌کی ده‌ورو به‌ری 30 – 35 ساڵ به‌شێک له‌ به‌لگه‌نامه‌کانی سیاسه‌تی دهره‌وه‌یان ده‌خه‌نه به‌ر ده‌ستی توێژینه‌ر و خوێنه‌ری ئاسایی هه‌روه‌ها وولاتی فه‌ره‌نسه ئیجازه‌یه‌کی هاوشیوه‌ی کاره‌که ده‌دات گه‌رچی من ئاگاداری چۆنیه‌تییه‌که‌ی نی‌م.

ئهرکیکی گرنگی نووسه‌رانی میژووی دوا‌رۆژی بۆکان دۆزینه‌وه و هه‌لسه‌نگاندنی ئه‌و به‌لگه‌نامه‌نه‌ن. به‌ داخه‌وه له‌ ناوخۆی کوردستان به‌ ئه‌مانه‌تدار بیه‌وه سه‌یری ئه‌و به‌لگه‌نامه‌ناکه‌ن و من بۆ نمونه دیتوو مه‌ ئه‌و به‌لگه‌نامه‌نه‌ی واکوردستان و مرگه‌گیرانه سه‌ر زمانێ کوردی و له‌ به‌رگه‌دا بلام کردنه‌وه (بروانه به‌شی 20ی ئه‌م ووتارانه)، له‌ چوار کتییی جیا جیادا که‌ دره‌نگتر له‌ کوردستان و ئێران بلام بوونه‌وه، به‌ده‌یان جار که‌لکیان لێ و مرگه‌گراوه و ده‌یان لاپه‌ر مه‌یان لێ راگۆزراوه. نووسه‌رانی ئه‌و کتییانه بۆ ئه‌وه‌ی واکوردستان به‌ زه‌ینی خوێنه‌ر و ابگه‌یینه‌ن که‌ دۆزینه‌وه و مرگه‌گیرانی به‌لگه‌نامه‌کان کاری خۆیان بووه، ته‌نیا له‌ په‌راویزی لاپه‌ر مه‌که‌دا سووکه ئاماژه‌یه‌کیان به‌ کتییه‌که‌ی من کردوه و پاشان به‌ که‌یفی خۆیان له‌ ده‌یان شویندا به‌ بێ ناو و نیشان که‌لکیان لێ و مرگه‌توون! ئه‌و کاره‌ پێشتر له‌مه‌ر به‌لگه‌نامه‌کانی ئێران و عوسمانیش کرا و چهند کتیب به‌ شیوازی ناراست و نادره‌ست بلام کرانه‌وه، که‌ هه‌ر هه‌موویان کۆپی ئه‌و به‌لگه‌نامه‌نه‌ بوون که‌ له‌ 7 به‌رگ کتییی وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی ئێراندا بلام بوونه‌وه و خوێنه‌ریش دهبووین!

من ئه‌م کاره‌م بۆیه‌ پێ ناراسته‌ که‌ ئه‌گه‌ر نووسه‌ر یا توێژینه‌ریک ئه‌وه‌نده خۆخۆشه‌ویست بێت مافی خه‌لک واکوردستان پامال بکات و تاکه‌ ئه‌و راده‌یه ئه‌مانه‌ت نه‌پارێزیت، چۆن ده‌کرێ به‌ کار و نووسین و بۆچونه‌کانی دیکه‌ی پروا بکرت؟ راگواستن له‌ هه‌ر سه‌رچاوه‌یه‌ک راده‌ و رێباز و شیوازی خۆی هه‌یه و ناراست بوون که‌س به‌ هه‌چ کوییه‌ک ناگه‌یینه‌ت.

هه‌ر چۆنیک بێت، ئه‌و بابته‌نه‌ی واکوردستان پێیدا ده‌که‌ن بریتین له‌:

1. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ بڕیتانیا؛
  2. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ و وولاتە یەگرتووەکانی ئەمریکا؛
  3. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ ڕووسیا (بە سۆفییەتی پێشووەوە)؛
  4. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ فەرەنسا؛
  5. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ ئالمانیا؛
  6. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ هیندستان؛
  7. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ تورکیا (بە عوسمانییەوە)؛
  8. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ ئێران (بە هی سەردەمی قاجار و پەهلەویییەوە)؛
  9. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ عێراق،
  10. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ سووریا، میسر، و وولاتانی دیکەیی عەرەبی؛
  11. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ کۆماری ئەرمەنستان؛
  12. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ کۆماری ئازەربایجان؛
  13. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ گۆرجستان؛
  14. بەلگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوێ کۆمارە ئاسیاییەکانی پێشووی سۆفییەت وەک کازاخستان، ئۆزبەکستان، تورکمنستان و تاجیکستان، کە سیاسەتی نامرۆقانهی ستالین و باقروڤ ژمارەییەکی زۆری کوردی ئاوازی ئەو شوێنە کرد و ئیستاش هەر شوێنی ژبانی کوردن.
  15. گەلێک سەرچاوەی هاوچەشن.
- ئاشکرایە میژوونوس بو نووسینی بابەتیکی تایبەت ناکریت و پێویستیش ناکات بەشوین هەموو ئەو بەلگەنەدا بگەریت و چوار قورنەیی جیهان بتهقینیت. گەرنگ ئەوێه لە بوونی ئەو سەرچاوانە غافل نەبیت و بەگۆڕەیی دەرەتان سەریان لی هەلئینتەوه.
- دیارە بابەتی سەبارەت بە بۆکان لە هەندیک لەو سەرچاوانەدا نین، بەلام ئەوانی سەرەکیان وەک ئینگلیس و ئەمریکا و ڕووسیا و وولاتانی داگیرکەری کوردستان، دەبی زۆریان تۆمارکردبیت.

